Darba lapas autors: Iveta Āboliņa, Tukuma Raiņa ģimnāzija
Darba lapas nosaukums: Jēdziena *rāmis* izpratne un rāmja tēls Imanta Ziedoņa epifānijās 12. klasei (2 mācību stundas)

Jēdziena *rāmis* izpratne un rāmja tēls Imanta Ziedoņa epifānijās

1. Noskaidro jēdziena *rāmis* 4 nozīmes, uzraksti tās, izmantojot elektronisko vārdnīcu (www.tezaurs.lv)!

Rāmis ir :

1) _____
2) _____
3) _____
4) _____

2. Atrodi *Sinonīmu vārdnīcā* (http://letonika.lv/groups/default.aspx?g=5&r=1108&f=1) sinonīmus vārdam *rāmis* un ieraksti trūkstošos drukātos burtus!

__ __ L __ __ __, __ __ L __ __ __ __ __ __ __, __ __ __ V __ __ __, __ __ G __ __ __ .

3. Iesaisti vārdu „rāmis" vai to sinonīmus 4 saliktos teikumos, lai atklātos vārda atšķirīgās nozīmes!

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____

4. Uzraksti frazeoloģismu, kurā ietverts vārds „rāmis", un to nozīmi!

_____

5. Izlasi informāciju *Dzejas vārdnīcā*, ko literatūrā saprot ar jēdzienu *rāmis*, un uzraksti skaidrojumu! (http://letonika.lv/groups/default.aspx?r=4&q=r%C4%81mis&id=967885&g=1)

_____
_____

6. J.Jaunsudrabiņš ir apgalvojis, ka „gleznai no liela svara ir rāmis (..) Turpretim zīmējumam rāmis nav no svara". Izlasi J.Jaunsudrabiņa citātu un pamato kāpēc!
(skatīt http://letonika.lv/groups/default.aspx?r=4&q=r%C4%81mis&id=967492&g=1)

_____
_____

7. Uzraksti režisora vārdu, uzvārdu un filmas nosaukumu, par kuru teikts, ka „filma ir notvērusi to milzīgās enerģijas lādiņu, kas vairs neļāvās tikt iegrožots padomisko klišeju rāmī"! Skaidro jēdziena *rāmis* nozīmi šajā kontekstā!

_____

_____

_____

8. Izlasi Imanta Ziedoņa epifāniju un to fragmentus un izpildi tālāk minētos uzdevumus!

1. Tajā laikā, kad man šīs pirmās miniatūras parādījās, šāds zināmā mērā sirreāls stils pastaigājās ārpus sociālistiskā reālisma rāmjiem. Ārzemju literatūras gudriniece Tamāra Zālīte ieteica šos mazos gabaliņus nosaukt par epifānijām, un tā viņas "paslēpās" zem šī netveramā žanriskā nosaukuma. Tas bija nosaukums, kuru grūti "atmaskot" tā netveramības dēļ.
   (Autora priekšvārds: http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676407/I:1#/B:1)

2. **Gleznas ir slepeni seifi**, slepenas durvis uz Kautkurieni. No gleznu rāmjiem savās mājās es tīšām neslauku putekļus. Kad aiziet ciemiņi, es vēroju pēdas uz rāmja apakšmalas. Jā, viens ir bijis! Nē, divi trīs ir bijuši. Viens ir uzkāpis, sēdējis krāsmalā, pīpējis, taustījies kā gar stiklu un nekur neticis, aizgājis atpakaļ. Otrs ir ticis līdz tam akmenim, mēģinājis to izkustināt; vēl var redzēt viņa kāju atspiedienu kurmja rakumā; skatījies pa durvju šķirbu šķūnī un, arī nekā neatradis, atnācis atpakaļ kafiju dzert. Trešais staigājis ilgi un meklējis. Tur pie tā akmens labajā stūrī ir zaļa lapa, tur viņš atspēries, novēlis akmeni un pazudis. Vārdu sakot, tai brīdī, kurā mēs runājām par to, vai Paula Putniņa "Zelta dievietei" ir kāda koncepcija vai nav, viņš jau bija no mums aizgājis. Ilgi pētu, kur viņš nācis atpakaļ. Bet neredz nekādu pēdu, katra krāsa savā vietā, katrs otas mālējiens. Uz rāmja malas arī nekādu pēdu nav.
   (http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676408/I:2#/B:13)

3. Bet jūs mani izspiedāt arī no gleznas. Jūs tajā tikāt iekšā. Es paliku aiz rāmjiem. Jums toreiz bija augsta pazīšanās kaut kādā rāmju pārvaldē. Jūsu paziņām patika rāmji. Viņu pēc vispār visa dzīve varētu būt tikai rāmji. Bet ierāmētu viņiem vislabāk patika redzēt miesu. Papliķējamu, pataustāmu, nedomājamu. Labāk traktēt govi nekā slaucēju! Un tā es paliku aiz rāmjiem.
   (http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676408/I:2#/B:22)

4. Pie kapa spēlējiet maršus! Dzeltenus kā saulespuķes un baltus kā ābeļdārzus — viņš ir miris, šis nožēlojamais! Pie kapa spēlējiet stiprus maršus — šausmīgi gribas ēst. Un dziedāt. Melns bija viņa īgnums, lai nu uz viņa kapa dzied balta lakstīgala! Bērzi ir balti, un logu rāmji ir balti — balts ir ceļš, pa kuru es iešu atpakaļ.
   (http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676408/I:2#/B:44)

5. **Ar rāmjiem ir tā.** Vieni tajos dzīvo un laukā nenāk nemaz. Otri tajos reizēm dzīvo, reizēm nedzīvo, iznāk laukā un aiziet atpakaļ. Trešie tajos nedzīvo. Viņi tajos tikai nomirst. Tas ir, viņi tajos arī nenomirst, bet pēc nāves viņus tajos ieliek.

   Tātad — pirmie tajos dzīvo un laukā nenāk. Viņi visu dara savos rāmjos, izrīkojas un izdarās savos rāmjos. Rāmja stūrītī viņu māte iedēj, kā bišu māte iedēj oliņu šūnā. Un tad viņš aug un attīstās, kamēr aizņem visu rāmi. Lielākais, ko viņš dara, — viņš pāriet no rāmja rāmī. Bet arī ļoti uzmanīgi. Ja rāmis kļuvis par mazu vai par trūcīgu, vai sabiedriskajam stāvoklim neatbilstošu, tad iepriekš tiek sagatavots cits rāmis. Tas tiek izmēģināts — ar vienu kāju, tā kā cinis, tā kā laipa, ar vienu kāju uz vecā rāmja malas, ar otru uz jaunā, tā, pasvērt, pamēģināt, ar vienu roku pieturēties

pie vecā, ar otru pie jaunā, pārnest smagumu no vienas kājas uz otru... Riska nav? Nav nekāda riska? Nu tad... Tā no rāmja rāmī.

Es no saviem rāmjiem, ziniet, nekad neizeju! Tie tur stūrī ir mani bērni. Un viņi, kamēr būs mani bērni, no rāmjiem neizies! Ja vajadzēs, lūdzu, katram būs savs mazs rāmītis. Mums ir, mēs uzcelsim. Dēlam uzcelsim, meitai. Mēs varam atļauties. Viens no viņiem var palikt mūsu rāmī. Kad mēs aiziesim.

Var nodzīvot savos rāmjos un citus arī nemaz nemeklēt. Lai dzīvo bērni un bērnubērni. Nav nekur jāpāriet. Sevišķi vēl — ja stikls priekšā. Ja rāmis ir iestiklots. Tātad ir cilvēki, kas neiziet no rāmjiem ne sestdienās, ne svētdienās, ne Jāņos, ne atvaļinājumā, ne piedzērušies.

Bet skaistas ir tās retās dienas, kad rāmja cilvēks iziet no rāmjiem. It kā kosmonauts iziet no kuģa bezsvara telpā. Tikai maza saiknīte, maza pavadiņa to saista ar kuģi, citādi — var aiziet un pazust bezgalībā. Rāmis man ir kā misijas apziņa, pienākuma apziņa, cilvēciskas cieņas apziņa. Es neesmu izšauts bezgalībā, lai tajā pazustu. Tāpēc man jātiek atpakaļ manā kuģī. Man jātiek atpakaļ manos rāmjos un jātiek no tiem atkal laukā. Jātiek laukā un jātiek atpakaļ. Pamošanās rītā ir rāmja apakšmala. Tā ir mala, UZ kuras es pamostos. Aizmigšana vakarā ir mala, ZEM kuras es aizmiegu. Un diena ir divām malām katrā pusē: LĪDZ un LĪDZ. Tad es esmu drošs, ka nepazudīšu.

Es esmu mazs. Visu sienu es nevaru aizpildīt, tāpēc man rāmji ir vajadzīgi. Rāmis ir drošības sajūta, un tas ir radies no bailēm. Rāmis ir bailes no bezgalības. Tev ir bailes no bezgalības nepiepildāmības. Tu to nevari aizpildīt. Un tu radi sev rāmi, aizpildāmu, piepildāmu rāmi.

Tātad rāmis ir garantija, drošības sajūta. Rāmis ir kā glābšanas riņķis peldēt nepratējam. Tu vari iziet no rāmjiem, bet tu nedrīksti roku atlaist. Tam var peldēt apkārt un apkārt, ar vienu roku pieturoties. Un, ja tu arī atlaid roku, tik un tā tev ir jājūt rāmja gravitācija.

Jo ikviens no mums meklē sev rāmjus. Bērns ierāmējas mātē. Pametiet bērnu pasaulē ārpus šiem rāmjiem, un viņš pārbijies raudās un sauks pēc mātes.

Sieva ir akvarelis vīra ietvarā. Pametiet sievu bez rāmja, un viņa zaudē kompozīciju vai vismaz kompozicionālo nobeigtību. Vai arī otrādi: vīrs ierāmēts sievā. Katrā ziņā viens otrā ir ierāmēts. (Paši izlemiet, kurš kurā.)

Laimīgs ir tas cilvēks, kas ierāmēts starp pamošanos un aizmigšanu. Vai tad laimīgi ir bezmiega dzītie? Vienu rāmja malu viņi ir pazaudējuši, un viņi aiziet naktī kā nelaimē. Jo viņiem nav līnijas, ZEM kuras aizmigt.

Katrs sevi grib ierāmēt starp brokastīm un vakariņām, starp Jaungadu un Jāņu dienu.

Un tu vari ierāmēt pats sevi sevī. Ir paša gribas logāts. Ir mīlestības logāts.

Kad es runāju ar cilvēkiem, es vēroju, kāds ir viņa rāmis. Gudram, labam un veselam cilvēkam rāmi nejūt, neredz. Tāpat kā īstai, labai gleznai. Tas ir organisks un vienots ar visu kopā. Harmoniskai dvēselei rāmji ir neredzami. Tie ir, un it kā to nav.

Un es jau teicu — ir trešie. Viņi rāmjos nedzīvo. Viņi nedzīvo ne starp brokastīm un vakariņām, ne starp Jāņiem un Jaungadu. Ne starp Rīgu un Maskavu, ne Ziemeļpolu un Dienvidpolu. Viņi ir peldēt pratēji, viņi peld bez glābšanas riņķiem. Viņi iziet no kosmiskā kuģa nepiesējušies. Viņi dzīvo bez rāmjiem.

Bet tas tikai tā liekas. Tā ir tikai šķietamība. Patiesībā nav cilvēku bez rāmjiem. Tie, kurus domājam esam bez rāmjiem vai kuri paši sevi domā esam bez rāmjiem, savus rāmjus paši neredz. Viņu iekšējās pasaules darbība ir tik bagāta, ka viņi neredz savas rīcības motīvus. Tāpēc viņi ir nesaistīti. Viņi jūtas brīvi, jo viņi neredz savu rāmi. Viņi ir kā aklie un kurlie. Viņi iet visur ar visu savu rāmi un to nejūt — tik stipri viņi ir. Viņi ir kurlie, kuriem zvaniņš kaklā, bet viņi to nedzird, un tas viņus netraucē. Es gribētu būt trešais un iet visur ar visiem rāmjiem un zvaniem kaklā, bet es esmu otrais. Un tur nekā nevar darīt.

(http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676409/I:54#/B:64)

6. Atdod, Dievs, mieru man, dienas dusas mieru dod! Saules mieru, medus mieru savāktā rāmītī. (http://letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=251#2676409/I:54#/B:84)

9. Uzraksti, kurš cits prozas žanra jēdziens vēl raksturo epifānijas! _____

10. Uzraksti, kāpēc epifānijām bija tik grūti atrast žanra apzīmējumu!

_____

11. Raksturo rāmja tēla daudznozīmību (skaidro jēdzienu „rāmis" tiešajās un pārnestajās nozīmēs, kā arī sinonīmu izmantojumu)!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

12. Pamato, pie kuriem rāmja cilvēkiem (pēc 5.teksta) tu pieskaiti sevi (pirmajiem, otrajiem vai trešajiem)!

_____

_____

_____

_____

_____

13. Uzraksti viedokli par tematu „Sabiedrībā nedrīkst dzīvot bez rāmjiem" (apjoms~90 vārdu)!

_____

_____

_____

_____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

14. Izvēlies vienu attēlu, kurā redzams I.Ziedonis, nokopē to A4 formāta lapā, pēc tam veido, tavuprāt, atbilstīgu foto rāmi (noformējumam var izmantot datorprogrammas, zīmējumus ar krāsām, krītiņiem, zīmuļiem, aplikācijām, dabas u.c. materiāliem)! Prezentē savu veikumu klasesbiedriem, pamato izvēli (ideju, formu, krāsu, materiālus)!